

РЕЗОЛЮЦІЯ СЕМІНАРУ

Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України¹

WWF-Україна та Верховинського національного природного парку

«Проблеми та перспективи моніторингу та охорони ведмеда бурого (*Ursus arctos*) в контексті Національного плану дій зі збереження виду в Україні (2021-2026 роки)»,**затвердженого наказом Міндовкілля № 679 від 20/10/2021****(07-09 травня 2025 р. – Верховинський національний природний парк)**

У роботі семінару взяли участь 44 учасники (26 – офлайн та 18 – онлайн) з 15 об'єктів природно-заповідного фонду України, таких як НПП «Верховинський», Карпатський НПП, Карпатський біосферний заповідник, Ужанський НПП, НПП «Бойківщина», ПЗ «Горгани», НПП «Гуцульщина», НПП «Вижницький», НПП «Черемоський», НПП «Синевир», НПП «Сколівські Бескиди», НПП «Синьогора», Рівненський ПЗ, Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник, НПП «Деснянсько-Старогутський», а також Рахівське надлісництво, Коломийське надлісництво, Осмолодське надлісництво, Верховинське надлісництво Філії «Карпатський лісовий офіс» ДП «Ліси України» та ДП «Сколівський військовий лісгосп». Крім головних учасників, які проводять щорічний моніторинг ведмеда бурого на територіях ПЗФ, доповіді зробили представники Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Національної комісії з Червоної книги України, Державного агентства лісових ресурсів України, Західного міжрегіонального територіального управління лісового та мисливського господарства, Інституту екології Карпат НАН України, Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного лісотехнічного університету України, Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, Ведмежого притулку «Домажир» і громадських організацій – Fundacja Pzyroda i Nauka (Польща), Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ та Всесвітнього фонду природи Україна (WWF-Україна).

На семінарі було заслухано понад 30 доповідей з актуальних і прикладних питань щодо проблем проведення моніторингу та перспектив наукових досліджень і охорони ведмеда бурого (*Ursus arctos* L.) в контексті Національного Плану дій зі збереження виду в Україні.

Учасники конференції наголосили на потребі комплексного й уніфікованого підходу до методів моніторингу ведмеда бурого та нагальній потребі виділення державних коштів для суб'єктів, що здійснюють реалізацію Національного плану дій зі збереження ведмеда бурого, для реального і комплексного проведення заходів зі збереження виду. Відзначили фундаментальність доповідей, а також їхню актуальність і націленість на з'ясування сучасного стану субпопуляцій ведмеда бурого в Україні та дієву охорону цього виду.

Наголошено на необхідності активізації роботи зі зближення природоохоронних законодавств ЄС та України, зокрема, в контексті затвердження схеми уніфікованих загальноприйнятих методик моніторингу ведмеда бурого. Підтримано необхідність активізації роботи з практичної реалізації представлених результатів досліджень та їхнього системного впровадження.

Вказано на негативні наслідки встановлення суцільної лінії технічних огорож (зокрема, колючої стрічки марки «Сгоза») уздовж державного кордону України, які не лише перешкоджають вільному пересуванню ведмеда бурого в межах індивідуальної території, але й призводять до загибелі рідкісних хижаків і їхньої головної здобичі – копитних.

¹ Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2025 р. № 903, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України було ліквідовано, а його функції покладено на Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства.

УЧАСНИКИ СЕМІНАРУ ВІДЗНАЧАЮТЬ:

1. Високий фаховий рівень організації та проведення семінару.
2. Активну участь у роботі семінару працівників наукових відділів природних, біосферних заповідників, національних природних парків, лісгоспів, а також учасників з-за кордону.
3. Актуальність тематики семінару й обговорення нагальних проблем щодо проведення заходів зі збереження ведмеда бурого.
4. Плідну багаторічну співпрацю WWF-Україна з Верховинським національним природним парком та іншими природоохоронними і лісгосподарськими установами.

УЧАСНИКИ СЕМІНАРУ ПРОПОНУЮТЬ:

1. Міндовкіллю створити координаційний центр (експертну групу), який би налагодив систематичний збір даних моніторингу ведмеда бурого та їхнє подальше опрацювання. Дані повинні збиратися координаційним центром, оновлюватися щорічно та надаватися зацікавленим установам і організаціям.
2. Рекомендувати Міндовкіллю створити платформу за принципом Darwin Core Standard, куди б користувачі могли завантажувати інформацію щодо спостережень ведмеда бурого, отриману з різних ресурсів на основі критеріїв SCALP, а також мати доступ до цього ресурсу для збору й обміну інформацією.
3. Налагодити щорічний обмін даними між координаційним центром і експертними групами Польщі, Словаччини, Румунії. Координувати моніторинг ведмеда бурого між сусідніми країнами, що мають спільну субпопуляцію цього виду, в тому числі у межах діяльності Карпатської конвенції.
4. Міндовкіллю визначити і затвердити схему уніфікованих загальноприйнятих методів моніторингу великих хижих ссавців, зокрема, ведмеда бурого.
5. Критично підходити до даних офіційної статистики щодо загального обліку виду, враховуючи факт, що не всі користувачі угідь коректно подають дані чисельності хижака на їхній території.
6. Визначити і створити систему стандартних моніторингових ділянок виду в регіонах його поширення у межах України.
7. Міндовкіллю забезпечити навчання і стажування працівників ПЗФ, лісомисливських господарств, інших зацікавлених установ та організацій, у віданні яких перебувають території, котрі є місцем перебування ведмеда бурого, щоб освоїти сучасні методи моніторингу цього виду.
8. Активізувати збір і накопичення генетичного матеріалу – шерсті та продуктів життєдіяльності ведмеда бурого (екскрементів) – для подальшого з'ясування генетичного статусу субпопуляцій ведмеда бурого в Україні. Міндовкіллю і Національній комісії з ЧКУ спростити процедуру отримання дозволів щодо збору продуктів життєдіяльності ведмеда бурого (шерсть, послід) для досліджень його популяцій.
9. Міндовкіллю забезпечити проведення конкурсу наукових проєктів і цільове виділення державних коштів на дослідження ведмеда бурого для об'єктів ПЗФ з метою реального і комплексного проведення заходів зі збереження цього виду, що вимагає Національний план дій.
10. Працівникам наукових відділів ПЗФ здійснити оцінку функціонування мережі екологічних коридорів ведмеда бурого в межах їхніх територій.
11. Працівникам ПЗФ, лісових і мисливських угідь фіксувати випадки, час та локації конфліктів між ведмедем бурим і людьми чи суб'єктами господарювання й заносити інформацію в уніфіковану таблицю спостережень.
12. Налагодити співпрацю й обмін досвідом з європейськими країнами щодо вирішення конфліктів з ведмедем.

13. Запровадити облік і реєстрацію тварин, які перебувають у неволі. Удосконалити законодавство, що стосується утримання тварин у реабілітаційних центрах. Впровадити систему тренінгів щодо лікування та реабілітації ведмеда бурого для підвищення кваліфікації працівників реабілітаційних центрів. Реабілітаційним центрам дослідити впровадження методик адаптації молодих особин ведмеда бурого для існування в дикій природі.
14. Пропонувати екологічній інспекції та іншим відповідальним органам здійснювати регулярний контроль нелегальної торгівлі дериватами чи біологічними продуктами ведмеда бурого або засобами для нелегального здобуття тварини на вітчизняних інтернет-ресурсах і в онлайн-магазинах.
15. Рекомендувати Міндовкілля звернутися до Державної прикордонної служби з пропозицією створити робочу групу для обговорення проблеми загибелі тварин (у тому числі рідкісних – занесених до ЧКУ, міжнародних природоохоронних списків) унаслідок використання спіральної колючої стрічки маркування «Сгоза» на лінії держкордону та віднайдення механізмів для вирішення цієї проблеми і створення «вікон» (екопереходів) для великих ссавців в інженерно-технічних спорудах на кордоні.
16. Сприяти розширенню об'єктів ПЗФ і створенню транскордонних біосферних резерватів у Карпатах.
17. Міндовкілля висловити подяку керівництву Верховинського національного природного парку за активну участь у інноваційних підходах до моніторингу ведмеда бурого та до запобігання конфліктам з великими хижаками, а також за співорганізацію проведення семінару.
18. Опублікувати у вигляді збірника статей результати досліджень сучасного стану ведмеда бурого на територіях ПЗФ, лісових і мисливських угідь, висвітлені на семінарі. Підготовку, збір і публікацію матеріалів семінару організувати команді «Рідкісні види» WWF-Україна.